

משך חכמה

פרשת כי תצא פסקא נז – סא פרשת קדושת מחנה ישראל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מח תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

להורדת כל המשך חכמה עם בינת החכמה חינם לחץ כאן

פרשת קדושת מחנה ישראל

דברים כג, י - טו

פסקאות: נז - סא

[נז]

(כג, י) כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מפל דבר רע:

מדוע כתוב "מכל" דבר רע

(כג, י) בספרי¹ (פסקא רנד) כי תצא מחנה. כשתהא יוצא, הוי יוצא במחנה. פירוש, שאין יוצאים למלחמה אלא דרך מחנה. ובירושלמי סוף פרק קמא (הלכה י) דעירובין נחלקו כמה מחנה, ותני רבי יהודה אומר יב אלף כמחנה ישראל שהלכו למדין, יעויין שם. על אויבך, כנגד אויבך אתה נלחם. פירוש, כמו שכתוב שופטים סימן קצב, על אויביכם אתם יוצאים, שאם תפלו כו' וזה להפחיד אותן שישמרו מכל דבר רע. מכל דבר רע, שומע אני בטהרות והטומאות והמעשרות, ובאמת הקילו רבותינו זכרונם לברכה במחנה מלדקדק בזה, ופטרו מרחיצת ידים ומן הדמאי (עירובין יז, א), וכשירעבו מותרים לאכול קדלי דחזירי (חולין יז,

אויביכם אתם הולכים שאם תפלו בידם אין מרחמים עליכם" ע"כ, וכונת הכתוב כאן הוא, שעל ידי שידעו דבר זה יפחדו וישמרו מכל דבר רע. עוד איתא בספרי שם, "ונשמרת מכל דבר רע, שומע אני בטהרות ובטמאות ובמעשרות הכתוב מדבר, תלמוד לומר ערוה. אין לי אלא ערוה, מנין לרבות עבודה וזה שפיכת דמים וקללת השם, תלמוד לומר ונשמרת מכל דבר רע. אי ונשמרת, יכול בטהרות ובטמאות ובמעשרות הכתוב מדבר, תלמוד לומר ערוה, מה ערוה מיוחדת מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, כך כל מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, כשהוא אומר דבר אף על לשון הרע" ע"כ. ודברי הספרי צריכים ביאור: א. מהיכי תיתי דאירי בטהרות וטומאות ומעשרות. ב. מנין דאירי בערוה. ג. כיון דמרבה עבודה וזה שפיכות דמים וקללת השם, מה ענין זה למחנה, הא דברים אלו אסורים תמיד.

והביאור בזה הוא, דהנה איתא בעירובין (יז, א) "ארבעה דברים פטרו במחנה: מביאין עצים מכל מקום ופטורין מרחיצת ידים, ומדמאי, ומלערב" ע"כ, מבואר דהקלו חז"ל במחנה בטהרה של נטילת ידים ומדמאי והיינו מעשרות, ואיתא בחולין (יז, א) דהתירו לאכול קדלי דחזירי במחנה כשירעבו, כמבואר ברמב"ם (מלכים ח, א). הנה נתבאר שהקלו במחנה בטהרות [נטילת ידים] בטומאות [אכילת קדלי דחזירי] ומעשרות [דמאי], ומה שלמד הספרי דאירי בדבר ערוה, הוא דבסוף הפרשה כתיב (פסוק טו) ולא יראה בך ערות דבר, ומיושב דקדוק א ב.

והטעם שהזהיר הכתוב על ג' דברים הללו: עבודת גילולים שפיכות דמים וקללת השם, מפני שדרך להכשל בדברים הללו, ועל ידי זה יצליחו השונאים חלילה.

¹ [נז] (כג, י) "כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מפל דבר רע" ע"כ. (פיסקא רנד) וז"ל "כי תצא מחנה על איביך, כשתהא יוצא הוי יוצא במחנה". ע"כ. פירוש, דקשה לספרי מדוע כתוב כי תצא "מחנה", אלא בא ללמד שכשתהא יוצא למלחמה לא תצא אלא דרך מחנה, דהיינו שאין יוצאין מעט אלא הרבה [שזכות הרבים תגן עליהם], וכמה בני אדם הוא מחנה, נחלקו בזה בירושלמי עירובין (א, י) ורבי יהודה אומר שהוא יב אלף כמחנה ישראל שהלכו למדין.

עוד איתא בספרי שם, וז"ל "על איביך, כנגד אויבך אתה נלחם" ע"כ. וצריך ביאור מה כונת הספרי, ונראה דהיה קשה לספרי מדוע כתוב על אויבך, פשיטא דעל אויב יוצאים למלחמה ולא על מי שאינו אויב, אלא בא ללמד שכשתהא יוצא למלחמה תדע שהוא אויב שלך, וכונת הספרי הוא על פי המבואר בספרי שופטים פסקא קצב, וז"ל "ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם, ולא על אחיכם לא יהודה על שמעון ולא שמעון על יהודה שאם תפלו בידם ירחמו עליכם, כענין שנאמר (שופטים כא ג) ויאמרו למה ה' אלהי ישראל היתה זאת בישראל, וחזרו וישיבו את השבט במקומו, ולא כענין שנאמר (דברי הימים ב כח, ח) וישבו בני ישראל מאחיהם מאתים אלף נשים בנים ובנות, ושם היה נביא לה' עודד שמו, ויצא לפני הצבא הבא לשמרון ויאמר להם הנה בחמת ה' אלהי אבותיכם על יהודה נתנם בידכם ותהרגו במ בזעף עד לשמים הגיע. ועתה בני יהודה ובני ירושלם אתם אומרים [לכבש לעבדים ולשפחות לכם] ועתה שמעוני והשיבו השביה אשר שביתם מאחיהם, כמה שנאמר (דברי הימים ב כח, טו) ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערומיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום ויסוכום וינהלום בחמרים לכל כושל ויביאום יריחו עיר התמרים אצל אחיהם וישבו שמרון על

משך חכמה

פרשת כי תצא פסקא נז – סא פרשת קדושת מחנה ישראל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מח תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

[נח - המשך]

ביאור הספרי דיש להשמר מלשון הרע במחנה

ונשמרת מכל דבר רע וכו'.³ לא רחוק לומר, שכוונת הפסוק שלא לגלות מסתורין של המלחמה, ושלא לספר ארחם ורבעם לשום

חדא וזר אמר חדא. דיש שני סוגי לשון הרע [יעויין כתובות מו, א] אחד על לשון הרע בתוך בני ישראל עצמם מזה לזה, וזה לא תלך רכיל בעמך, בעם בני ישראל, והשני, לשון הרע מחוץ למחנה ישראל, וזה פשט המקרא כי תצא וכו' ונשמרת מכל דבר רע, שלא לגלות מסתורין.

ועל פי המבואר דיש לשון הרע של גילוי סוד במחנה, יתיישב דבר נפלא. דהנה מבואר בזבחים (פח, ב) דקטורת מכפרת על לשון הרע שבחשאי, דיבוא דבר שבחשאי ויכפר על דבר שבחשאי, אם כן גם קטורת שביום כיפור בא לכפר על לשון הרע. ויש לתת טעם, מדוע הצריכה תורה שתי כפרות לעון לשון הרע, קטורת שבכל יום וקטורת ביום כיפור. אבל לאור המבואר אתי שפיר, דהקטורת שמכפרת על לשון הרע בין ישראל, היו מקטירין אותה בכל יום, כיון שלשון הרע של בין ישראל יש בו אבק לשון הרע, ואין אדם ניצל מאבק לשון הרע בכל יום, כמבואר בבבא בתרא קסה, א, אמנם קטורת שלפני ולפנים, הוא על לשון הרע שמחוץ למחנה ישראל, דהיינו זה שמגלה סודות מלחמה, וזה רק פעם אחת בשנה (ויקרא טז, לד), שאין זה מצוי כמו כלשון הרע שבישראל על ישראל חבריו.

אבל צריך עוד טעם, מדוע קטורת שבכל יום היו מקטירים על מזבח באהל מועד, והקטורת שביום כיפור היו מקטירים בקודש הקדשים. ואין לומר כיון שהוא לשון הרע בסוד, ואינו נגלה, דמכל מקום הוא נגלה למי שמספר לו לשון הרע זה. אבל הטעם בזה הוא, דלשון הרע הזה של לגלות סודות, היה סיבת הגלות של מצרים, כמו שאמרו (שמות רבה, לשמות ב, יד) אכן נודע כו', וסיבת גלות של בבל, ובשניה כמו שאמרו (גיטין נה, ב) אקמצא ובר קמצא חרב, והוא מביא לידי חלול השם, החמור מעון עבודת גילולים כמו שאמרו ירושלמי נדרים פרק ג, ולכן אף מחשבה שקולה כמעשה, ומחשבה אין יודע רק השם לבדו, וזה לפני ולפנים, שכל אדם לא יהיה באהל אפילו מלאכים שפניהם פני אדם, כדאמר בירושלמי יומא (א, ה), ושם מכפר.

ועל פי זה יתבאר עוד דבר נפלא, דאמרו בירושלמי (יומא פרק ז הלכה ג) מפני מה אין כהן גדול משמש בבגדי זהב, משום הגאווה, שנאמר (משלי כה, ו) אל תתהדר לפני מלך כו', כלומר מדוע ביום כיפור אינו לובש בגדי

(א) כמו שפסק הרמב"ם (מלכים ח, א), לכן למד דכתיב בסוף הפרשה (פסוק טו) דכתיב ולא יראה בך ערות דבר, דמה ערוה וכו', וזכר ג' דברים אלו, עבודת גילולים, ושפיכות דמים וקללת השם, מפני שדרכן במלחמה בהצלחת שונאו, חלילה.²

² תמצית דבריו: מבואר בספרי, דונשמרת מכל דבר רע היינו ערוה, דכתיב בסוף הפרשה. ו"כל" מרבה דברים דומים לזה, עבודה זרה שפיכות דמים וקללת השם, דהם דומים לערוה, שבגללם גלו הכנענים ומסלק השכינה. ואע"פ שדברים הללו אסורים תמיד, מכל מקום הם מצויים במלחמה, ועל ידם מנצחים השונאים.

[נח]

³ [נח - המשך] (כג, י - יב) - ("י) כי תצא מִחֲנֵה עַל אֲבִיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דָּבָר רָע: (יא) כי יִהְיֶה בְּךָ אִישׁ אֶשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקֶּרֶה לְיָלֶה וְיִצָּא אֶל מַחוּץ לְמִחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמִּחֲנֶה" ע"כ. מובא לעיל פסקא נז דברי הספרי "כשהוא אומר דבר, אף על לשון הרע". ע"כ. פירוש מלשון "דבר" דרשו חז"ל דבא להזהיר על לשון הרע, דכבר נתבאר לעיל בפסקא לז, נד, דלשון דבר משמעו לפי חז"ל דיבור ממש.

וצריך ביאור, מדוע הזהירה תורה על איסור לשון הרע דוקא במחנה, בשלמא ג' דברים החמורים מבואר לעיל, אבל על לשון הרע מה ענין זה ליוצא למחנה. אבל הביאור בזה, דהכונה שלא לגלות סודות מלחמה, וזה שייך רק כשיוצאים למלחמה. ועל פי זה יש לומר, דהא דכתיב כי יהיה בך איש טהור כו' ויצא אל מחוץ למחנה, דבא לומר שיש איסור לצאת מחוץ למחנה אלא רק כשהאיש לא טהור, והטעם הוא מחשש שיגלו סודות המלחמה [א. ה. לא מצאתי עוד מפרש שפירש דבר זה מה שאוסר רבינו לצאת מחוץ למחנה], כגון ששיגוהו שונאיהם וימלטו מפיו תחנונים, וכמו שהגיד המצרי לדוד בסוף שמואל א, (ל, יג טו). וזה בכלל דבר רע שאמרו בספרי (שם) אפילו דיבור רע, וזה לשון הרע, וכיוונו למה שכתבתי.

ועל פי זה יש לבאר הא דאיתא בירושלמי פאה (א, א) "אזהרה ללשון הרע מנין, ונשמרת מכל דבר רע, אמר רבי לא תני ר' ישמעאל לא תלך רכיל בעמך (ויקרא יט, טז) זו רכילת לשון הרע", דאין הכונה שחולקים, אלא מר אמר

משך חכמה

פרשת כי תצא פסקא נז – סא פרשת קדושת מחנה ישראל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מח תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

אדם לא יהיה באהל אפילו מלאכים שפניהם פני אדם, כדאמר בירושלמי יומא (א, ה), ושם מכפר. והנה גם הגאון מקור לעבודת גילולים, כמו שכתוב (דברים ח, יד) ורם לבבך ושכחת כו', ונידון על המחשבה ודין עליה, לכן אמרו בירושלמי (יומא פרק ז הלכה ג) מפני מה אין כהן גדול משמש בבגדי זהב, משום הגאון, שנאמר (משלי כה, ו) אל תתהדר לפני מלך כו' והוא מפני שהשם יתברך דן על המחשבה. ודו"ק⁴.

[נט]

(כג, יא) פי יְהִיָּה בְּךָ אִישׁ אֶשֶׁר לֹא יִהְיֶה טְהוֹר מְקַרְה לְיָלָה וְיִצָּא אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמַּחֲנֶה:

מדוע כתוב "בך איש"

איש. ומזה יאות שלא להניח לשום אדם לצאת מן המחנה, שמא ישיגוהו שונאיהם וימלטו מפיו תחנותם, וכמו שהגיד המצרי לדוד בסוף שמואל א, (ל, יג טו). וזה בכלל דבר רע שאמרו בספרי (שם) אפילו דיבור רע, וזה לשון הרע, וכיוונו למה שכתבתי. ולזה אמר רק (פסוק יא) כי יהיה איש לא טהור ויצא אל מחוץ למחנה וכו', וכן מצינו בירושלמי פאה (פרק א הלכה א) אזהרה ללשון הרע מנין, ונשמרת מכל דבר רע כו' תני רי"ש לא תלך רכיל בעמך כו', הענין דיש שני לאוין להירושלמי על שני סוגי לשון הרע [יעויין כתובות מו, א] אחד על לשון הרע בתוך בני ישראל עצמם מזה לזה, וזה לא תלך רכיל בעמך, בעם בני ישראל, והשני, לשון הרע מחוץ למחנה ישראל, וזה פשט המקרא כי תצא וכו' ונשמרת מכל דבר רע, שלא לגלות מסתורין, כמו שכתבתי. ועל זה באו שני כפרות, האחד קטורת על לשון הרע שבסתר, כדמפורש זבחים דף פח, ב. וזה על לשון הרע שבתוך מחנה ישראל, שבזה יש אבק לשון הרע שאין אדם ניצל בכל יום, וכולן באבק לשון הרע (זבחים, שם). אמנם קטורת שלפני ולפנים הוא על לשון הרע שמחוץ למחנה ישראל, שלא נודע לישראל, בלתי לה' לבדו, ועל שתי הבדים, וזה פעם אחת בשנה (ויקרא טז, לד), וזה היה סיבת הגלות של מצרים כמו שאמרו (שמות רבה לשמות ב, יד) אכן נודע כו', וסיבת גלות של בבל ובשניה כמו שאמרו אקמצא ובר קמצא חרב, והוא מביא לידי חלול השם, החמור מעון עבודת גילולים כמו שאמרו ירושלמי נדרים פרק ג, ולכן אף מחשבה שקולה כמעשה, ומחשבה אין יודע רק השם לבדו, וזה לפני ולפנים, שכל

זהב כשנכנס לפני ולפנים משום מפני הגאון. ולכאורה קשה, הא עושה מצוה כאשר לובש בגדי זהב, ומה יש לחוש לגאון כאשר מקיים מצות בורא. אבל כיון שגאון מקור לעבודת גילולים, כמו שכתוב (דברים ח, יד) ורם לבבך ושכחת כו', לכן נענש אדם אפילו על מחשבה של גאון כמעשה, לפיכך אפילו אם יקיים מצות בוראו ללבוש בגדי זהב, יהיה נענש על מחשבת גאון, לכן אמרו שלא יכנס לקודש הקדשים בבגדי זהב, [דבמקום קדוש זה, שאין לאף אחד רשות להיות שם אפילו לא למלאכים אלא כבודו יתברך, יהיה נענש על מחשבה יותר מאשר בחוץ].

⁴ תמצית דבריו: בספרי דרשו דישמר מדבר רע היינו מלשון הרע. וצריך ביאור, מדוע הזהירה תורה על איסור לשון הרע דוקא במחנה. אבל הביאור בזה, דהכונה שלא לגלות סודות מלחמה, וזה שייך רק כשיוצאים למלחמה. ולכן מקטירים שני סוגי

קטורת, דהקטורת שמכפרת על לשון הרע בין ישראל, היו מקטירין אותה בכל יום, כיון שלשון הרע של בין ישראל יש בו אבק לשון הרע, ואין אדם ניצל מאבק לשון הרע בכל יום, והקטורת שלפני ולפנים, הוא על לשון הרע שמחוץ למחנה ישראל, דהיינו זה שמגלה סודות מלחמה, וזה רק פעם אחת בשנה (ויקרא טז, לד), שאין זה מצוי כמו כלשון הרע שבישראל על ישראל חבירו.

[נט]

משך חכמה

פרשת כי תצא פסקא נז – סא פרשת קדושת מחנה ישראל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מח תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

(כג, יא) אשר לא יהיה טהור מקרה לילה כו'. קרי יום מנין, תלמוד לומר כו' (ספרי, פיסקא רנה). פירוש, דהוה ליה לומר ממקרה לילה, ולכן דרשו כי הוא מאמר בפני עצמו, לא יהיה טהור מכל מקום, כל זמן שהוא לא טהור. כמו שכתוב בפרשת תזריע (ויקרא טו, טז) איש אשר תצא כו'. ועיין ברבי אברהם אבן עזרא⁸.

[סא]

שיראה מקרה לילה, דאין לזה משמעות של טומאה, ובהכרח צריך לכתוב אשר לא יהיה טהור.

אבל הביאור בזה הוא, דכונת הספרי לומר, דאם פשט הכתוב הוא, שלא יהיה טהור ממקרה לילה, היה לכתוב 'אשר לא יהיה טהור מ-מקרה לילה', והלשון "מקרה לילה" משמע שהוא ענין בפני עצמו ואינו המשך לכתוב אשר לא יהיה טהור. ומזה יש ללמוד שבא ללמד, שאפילו אינו טמא ממקרה לילה, אלא גם ממקרה יום גם טמא הוא, ולכן לא כתוב ממקרה לילה, ללמד שיש לפרש אשר לא יהיה טהור בפני עצמו, דהיינו מכל מקום, כל זמן שהוא לא טהור, גם ממקרה יום, ולא נכתב מקרה לילה אלא שדיבר הכתוב בהוה. ובאמת האבן עזרא נתקשה בזה, דחסר בכתוב מ"ם, והיה לכתוב ממקרה לילה, לכן כתב האבן עזרא וז"ל "מקרה - המ"ם משרת, ומשקלו משדה אחוזתו (ויקרא כז, טז) עכ"ל דהיינו דהמ"ם של "מקרה" אינו שם דבר ופועל, אלא מ"ם השימוש, וכאילו כתוב שהוא טמא מ-מקרה לילה, דהיינו מ-קרי של לילה, ולזה מביא, דמצאנו מ"ם השימוש מ"שדה" אחוזתו. וזה על פי הפשט, אבל מדשינה הכתוב לשון זה, למדו חז"ל דיש לזה גם משמעות ענין בפני עצמו.

⁸ תמצית דבריו: מדלא כתוב "ממקרה לילה", למדו חז"ל דיש ללמוד דהוה ענין בפני עצמו, "אשר לא יהיה טהור", דהיינו מכל מקום, גם ממקרה יום, ולא דוקא ממקרה לילה. והא דכתיב מקרה לילה, הוא ענין בפני עצמו, ודיבר הכתוב בהוה. ומכאן למדו חז"ל דמקרה יום מטמא כמקרה לילה.

[סא]

(כג, יא) כי יהיה בך איש⁵. בך ולא באחרים (ספרי, פיסקא רנה). ששכבת זרעו של עובד גילולים אינו מטמא. ואיש פרט לקטן (שם), פירוש פחות מבן ט. עיין נדה לב, ב ומג, ב⁶

[ס]

(כג, יא) כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה:

מדוע לא כתוב "ממקרה לילה"

⁵ [נט] (כג, יא) "כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה" ע"כ. יש לדקדק מדוע כתוב "בך" ודרשו בספרי (פיסקא רנה) דבא ללמד בך ולא באחרים. וצריך ביאור בכונת הספרי. ונראה דאחרים הכונה לעובדי גילולים, ובא ללמד ששכבת זרע של גוי אינו מטמא, כמבואר בנדה (מג, ב), ואף על פי דהכתוב איירי במחנה ישראל, בא ללמד שאם נגע ישראל במחנה, בשכבת זרעו של גוי אינו נטמא. וגם הא דכתיב "איש" צריך ביאור, די לכתוב כי יהיה אשר לא טהור, ודרשו בספרי דאיש בא למעט קטן, דשכבת זרע של קטן אינו מטמא, אבל מבואר בנדה (לב, ב) דקטן בן תשע ביאתו ביאה וזרעו מטמא אף על פי שקטן הוא, וצריך לומר דכונת הספרי דאיש ממעט קטן שהוא פחות מתשע, שאינו איש לענין ביאה, דלענין ביאה בן תשע איש הוא.

⁶ תמצית דבריו: הא דכתיב "בך" בא למעט גוי, דאין שכבת זרעו מטמא. והא דכתיב "איש" ממעט קטן פחות מבן תשע, דאין שכבת זרעו טמאה.

[ס]

⁷ [ס] (כג, יא) "כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה" ע"כ. איתא בספרי (פיסקא רנה) וז"ל "אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. אין לי אלא קרי לילה, קרי יום מנין, תלמוד לומר אשר לא יהיה טהור, מכל מקום, אם כן למה נאמר מקרה לילה, מגיד שדבר הכתוב בהוה" ע"כ. פשט הספרי הוא, דכיון דכתיב מקרה לילה, מנין שאם ראה קרי ביום גם כן יהיה טמא, תלמוד לומר "אשר לא יהיה טהור". דהוה לכתוב 'אשר יראה מקרה כו' ומדוע האריך הכתוב 'אשר לא יהיה טהור', לרבות גם מקרה יום. אבל קשה, דאי אפשר לכתוב

משך חכמה

פרשת כי תצא פסקא נז – סא פרשת קדושת מחנה ישראל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מח תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

מדוע כתוב "לא יבוא אל תוך המחנה" כבר כתוב "ויצא כו".

(כג, יא) ויצא אל מחוץ למחנה כו⁹. רבי שמעון התימני אומר כו' זו מחנה לוי, לא יבא אל תוך המחנה זו מחנה שכינה. עיין

ולפי זה יש להקשות טובא על גירסת הרמב"ם ורבינו חננאל, דהא מבואר בפסחים (צב, א) דטבול יום מותר להכנס מהתורה למחנה לוי, ואמרו שם "אפילו עשה אין בו" להשתלח ממחנה לוי, ואינו משתלח מהתורה אלא ממחנה שכינה. והנה בפסוק הבא כתוב "וְהָיָה לְפָנֶיךָ עֶרְבַּן בְּמִים וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה" ע"כ מבואר, דלא יבוא אל "תוך המחנה" אלא לאחר הערב שמש, אבל לפני כן, דהוא טבול יום, לא יבוא אל "תוך המחנה" מהתורה, וכיון דבפסוק הקודם "תוך המחנה" היינו מחנה לוי לפי הרמב"ם, איך כתוב שרק לאחר הערב שמש יבוא אל תוך המחנה, אבל לפי גירסתנו אתי שפיר, דתוך המחנה הוא מחנה שכינה, ומהתורה טבול יום אסור במחנה שכינה כמבואר שם. לכן נראה כגירסא שלנו בגמ' ובספרי. והנה לפי המבואר דיש מחנה שכינה ומחנה לוי, אם כן איירי במחנה ישראל בעת חנייתו, דאז יש מחנה שכינה ומחנה לוי. ולפי זה יש להקשות: א. מדוע כתוב שיצאו למלחמה על אויבך. ב. מדוע כתוב שיהיה טמא על ידי מקרה לילה, דהיינו זרע לבטלה ממקרה לילה, ולא כתוב כפשוטו אשר יצא ממנו שכבת זרע כשהוא עם אשתו ממצות עונה. ג. בכתובות (מו, א) דרשו "ונשמרת מכל דבר רע. מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר: אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה כלילה" ע"כ, ופירושו הוא, מדכתיב סמוך להיא קרא "מקרה לילה", וקשה דלמא היינו מצות עונה ולא דוקא עבירה, אלא מוכח דפשיטא לחז"ל דהכתוב איירי דוקא במקרה לילה, וצריך עיון מנלן.

אבל הביאור בזה הוא דבאמת פשט הכתוב איירי במחנה ישראל בשעת יציאה למלחמה, כדכתיב בפירוש בתחלת הפרשה "כִּי תֵצֵא מִחֲנֶה עַל אֹיִבֶיךָ" ואין שם לא אוהל מועד ולא משכן, והטעם שטמא צריך לצאת מהמחנה אפילו שלא היה שם אוהל מועד, הוא מפני שהיו הולכים למלחמה והארון היה עמם, לכן היה לכל המחנה דין שכינה. ובאמת לא היה שם כלל מחנה לוי, וזה שדרשו חז"ל לענין מחנה לוי, זה רק דרש מיתור לשון של "מחנה", אבל פשט הכתוב הכל על מחנה שכינה, ולתת עשה ולא תעשה.

וכיון שהארון עמם ואינו במקומו אסורים בתשמיש המטה כמבואר בעירובין (סג, ב), לכן לא כתוב אשר תצא ממנו שכבת זרע, דלא איירי במצות עונה, אלא ברואה קרי לאונסו. ואם תאמר, אם כן מדוע כתוב "לילה", דבשלמא אי איירי מתשמיש המטה ניחא, דישאל קדושים הם

(כג, יא) כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקֶּרֶה לַיְלָה וְיָצֵא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה:

⁹ [סא] (כג, יא) "כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקֶּרֶה לַיְלָה וְיָצֵא אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה" ע"כ. איתא בספרי (פיסקא רנה) "רבי שמעון אומר, ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה לוי, לא יבא אל תוך המחנה, זו מחנה שכינה" ע"כ. גירסא זו היא גם הגירסא שלנו בפסחים (סח, א) ומבואר בגמרא [על פי פירוש רש"י] דאם לא היה כתוב פעמיים מחנה, אלא רק ויצא כו' ולא יבוא כו', לא היה קשה מדוע כפל הכתוב ויצא כו' ולא יבוא, ולכאורה הוא קל וחומר, דאם יצא קל וחומר שלא יבוא, דזה לא קשה, דהיינו אומרים שבא הכתוב ללמד שיש עשה ולא תעשה על שילוח טמא, וכך אמרו בספרי ש(שם) לתנא קמא וז"ל, "ויצא אל מחוץ למחנה, מצות עשה. לא יבא אל תוך המחנה, מצות לא תעשה".

אבל קשה, מדוע כתוב פעמיים "מחנה", די לכתוב "ולא יבוא אל תוכה", ומדכתיב "המחנה" לומדים שבא הכתוב גם ללמד שיצא משני מחנות, הן ממחנה שכינה והן ממחנה לוי. וכך פירוש הכתוב, ויצא אל מחוץ למחנה היינו ממחנה לוי שצומד בה, ועל זה אומר הכתוב, שכשיצא ממחנה לוי לא יכנס ממחנה לוי לתוך מחנה שכינה, אלא יצא חוץ למחנה לוי, ובא ללמד שבעל קרי משתלח משני מחנות, הן ממחנה שכינה והן ממחנה לוי. הנה נתבאר דגרסינן "ויצא אל מחוץ למחנה היינו ממחנה לוי, ולא יבוא לתוך המחנה היינו למחנה שכינה". אבל הרמב"ם גרס להיפך דז"ל (ביאת המקדש ג, ח) "הטמא המשולח מהר הבית, אם נכנס עובר בלא תעשה, שנאמר ויצא מחוץ למחנה זה מחנה שכינה, ולא יבוא אל תוך המחנה זה מחנה לוי" עכ"ל, מבואר דגרס להיפך, והיא גירסת רבינו חננאל, דז"ל בגמ' פסחים (שם) "ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה שכינה, לא יבוא אל תוך המחנה זו מחנה לוי, כלומר לא יבוא ממחנה ישראל לתוך מחנה לוי. ומתקיף רבינא דלמא בעל קרי אינו משתלח אלא חוץ למחנה שכינה, והני קראי לחיוביה חד קרא בעשה והוא ויצא, וחד קרא והוא לא יבוא בלאו ללמד כי בעל קרי הנכנס למחנה שכינה עובר בעשה ולא תעשה, ודחינן, אם כן נכתוב רחמנא ויצא אל מחוץ למחנה לא יבוא, תו אמאי כתיב אל תוך המחנה, ללמד שהתורה הזהירה על המחנה אחרת" עכ"ל. מבואר דיצא ממחנה היינו ממחנה שכינה, ולא יבא לתוך המחנה, היינו שלא יבוא ממחנה שכינה למחנה לוי, אלא יצא גם מחוץ למחנה לוי. נמצינו למדים דהא דכתיב "תוך המחנה", לפי גירסתנו, היינו מחנה שכינה, ולפי הרמב"ם ורבינו חננאל היינו מחנה לוי.

משך חכמה

פרשת כי תצא פסקא נז – סא פרשת קדושת מחנה ישראל

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מח תשפ"ו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@ybdaskal.com

ולכן כתיב מקרה לילה, דכל זמן דארונו ושכינה שלא במקומו
אסורים בתשמיש (עירובין סג, ב), רק דאורחיה דקרי למיתי
בלילה כדאמר בסוף נזיר, ולכן דרשו בכתובות מו, א ונשמרת מכל
דבר רע שלא יהרהר ביום כו', משום דסמוך לזה פסוק כי יהיה
בך איש אשר לא יהיה כו' מקרה לילה, וזה דבר רע, דער שהוציא
שכבת זרע לבטלה כתוב בו (בראשית לח, ז) ויהי ער רע בעיני ה',
ואנשי צבא שהלכו למדין הביאו קרבן לכפר על שמידי הרהור לא
יצאו¹⁰.

פסחים ריש אלו דברים (סח, א) דמפרש דנפקא ליה מדלא כתיב
לא יבא אל תוכה, וכתב עוד המחנה, מזה דריש על מחנה לוי
ומחנה שכינה. והגירסא בספרי כדמסיק בגמרא לפי גירסא דילן.
ולפי גירסת הרמב"ם, וכן בפירוש רבינו חננאל, דלא יבא אל תוך
המחנה זו מחנה לוי, צריך עיון, דאם כן כי אמר אחרי כן וכבוא
השמש יבואו אל תוך המחנה, הא קודם בוא השמש לא, והא
טבול יום, דבר תורה אפילו עשה אין בו (פסחים צב, א). ולכן
מסתבר כפי גירסתנו. ופשטא דקרא מייירי במחנה שהולכין
למלחמה והארונו עמהם, אך מיתור הלשון דרשו למחנה לוי,

המחנה" כבר כתוב "ויצא כו'". והביאור בזה, דבא לתת עשה ולא
תעשה על שילוח טמא מהמחנה. והטעם שכתוב פעם שניה
"המחנה", להוסיף דגם ממחנה לוי ישתלח. וזה על פי דרש.
אבל פשט הכתוב הוא ביוצאים למלחמה, ונקרא מחנה שכינה
כיון שארון עמהם, [ואין שם מחנה לוי]. ולכן איירי דוקא
ממקרה לילה ולא משכבת זרע, כיון שכשהארונו אינו עמהם
אסורים בתשמיש המטה. ובפנים מבואר עוד הרבה אריכות
דברים.

ואין משמשין מטותיהם ביום (נדה יז, א), אבל כיון דאיירי ברואה קרי
לאונסו, זה יכול להיות גם ביום. אבל הטעם בזה, כיון דסתם קרי דרכו לבוא
בלילה כדאמרו בנזיר (סו, א), וכיון שפשט הכתוב איירי רק ממקרה לילה
ולא ממצות עונה, שפיר דרשו בכתובת (שם) ונשמרת מכל דבר רע שלא
יבוא לידי מקרה לילה, והטעם שמקרה לילה נקרא רע, כיון שכל הוצאת
שכבת זרע לבטלה הוא דבר רע, שהרי כתוב בבראשית (לח, ז) ויהי ער רע
בעיני ה'. ואם תאמר, מדוע נקרא מקרה לילה רע, הא אינו דומה לער
שהוציא שכבת זרע במזיד, ומקרה לילה בא לאונסו, אבל הטעם הוא, דהוא
בא על ידי הרהור, וגם על הרהור צריך כפרה, שהרי אנשי צבא שהלכו
למדין הביאו קרבן לכפר על שמידי הרהור לא יצאו כדאיתא בשבת סד, א.
¹⁰ תמצית דבריו: יש להקשות, מדוע כתוב "לא יבוא אל תוך